

honorem ibidem triumphantis martyris construxerunt. Proinde locus ubi spiritus ejus sileream plagam adiit, multo tempore neglectui traditus, et pene oblivione obsoletus, hoc modo dignitatem suam vindicavit. Hiemali tempestate, sicut natura est Germaniæ, cum totam terræ superficiem nivium operiret immensitas, sola corporis areola tali conditione

A libera, dum prætereuntibus hac et illac miraculi sui stuporem ingessit, causam pariter suæ viriditatis, et memoriam obitus beati martyris edocuit. Quapropter et ibi basilicam posuit fides, quatenus efficacius animaretur spes, quæ in utrisque locis ita votorum fructibus viguit, ut si numerari deberent, numerantis industriam premerent.

ANTE MEDIUM SÆCULUM.

ARNOLDUS

EX COMITE VOHBURGENSEM EMMERAMMENSIS MONACHUS ET DECANUS.

NOTITIA IN ARNOLDUM.

ÆTAS, PATRIA, NATALES, RES GESTÆ, SCRIPTA.

(Apud PERTZ, *Monum. Germ. hist.*, SS. IV, 545.)

Arnoldus, ex nobili genere ortus, quippe qui B avum matrem Berhtoldum marchionem, patrem Arnoldum virum nobilem ipse dicat (1), in S. Emmerammi monasterio Ratisbonensi educatus et monachum professus, primum Romanæ antiquitatis scriptoribus legendis operam navavit, postea vero eodem modo quo Othlonus a litteris sæcularibus transit ad divinas. Quibus studiis imbutus et reverentissimo sermone delectatus, Emmerammi patroni sui Vitam inculta et rustica esse scriptam oratione doluit, ejusque emendandæ consilium cepit. Sed fratres venerandam antiquitatem ab homine novarum rerum, ut iis videbatur, studioso tangi sacrilegium rati, ut Arnoldus in exilium mitteretur, apud abbatem egerunt. Itaque in Saxoniam profectus, Magdeburgi Meginfredum (2) scholæ magistrum amicitia sibi conjunxit, quem ut Vitam illam de novo scriberet precibus suis permovit; id quod ultimis Heinrici II annis factum est (3). Post tres annos ad monasterium reversus (3), opus im-

perfectum reliquit; quod a. 1050 demum Burchardo abbate constituto recepit (4), neque tamen statim cum aliis communicasse videtur (5). Sancti enim miracula se scripturum esse jam dudum voverat (6), eaque partim in antiqua Vita narrata, partim postea Ratisbonæ acta Vitæ illi adjicienda duxit; in quibus conscribendis eum a. 1055 vel 1056 occupatum videmus (7). Quo finito, utrumque librum Burchardo abbati inscripsit. — Sed mox novum (8) suscepit laborem, et devotionem erga sanctum ut ostenderet, cultores ejus celebrare sibi proposuit. Primum igitur acta Wolfgangi episcopi et Ramuoldi abbatis narravit, et res Ratisbonenses, quas compertas habuit, memoriæ tradidit. Postea cum dialogi formam huic libro imposuisset, latius vagatus est, et ab Ammonicio illo, quem secum loquentem finxit, admonitus, res diversas, historias varias et multiplices, ut Collectii nomini sibi imposito responderet (9), undecunque collegit; nulloque certo ordine ductus (10), modo hæc, modo illa in schedas nequibat, cum id Heinrici II tempore, i. e. ante a. 1024 susceptum anno demum 1050 acceperit.

(1) I. 15. A. Berhtoldo genus comitum de Cham et Vochburg deducitur, quo factum est ut etiam Arnoldum ad hanc familiam multi referrent. — Ipse I, 15, neptim nominat, quæ Adalrammo nobili viro nupserrat.

(2) Eundem esse quem Trithemius magistrum Fuldensem fuisse et Chronicon Fuldense aliaque multa scripsisse dicit (*Chron. Hirsaug.* a. 986. I, p. 128), Canisius (II. Præf.), Vossius (*de H. L.* II, 42.) aliaque putarunt; sed C. Snyssenus (*Act. SS. Sent.* VI. n. 456) recte monet, huic secundum Tri-

nequibat, cum id Heinrici II tempore, i. e. ante a. 1024 susceptum anno demum 1050 acceperit.

(5) *In adventu vestro—venit libellus*: ad Burchardum scribit. Hic vero a. 1056, ex Augiensi monasterio ad Ratisbonensem abbas venit; v. Ann. S. Emmerammi min. Mon. SS. I, p. 94, Hermann-Contract., a. 1050.

(6) II, 52.

(7) In secundi libri a. 1056 et 1057. scripti præfatione dicit: *quem præterito anno de miraculis...*

retulit. Qua in re aliquandiu occupatus fuisse videtur. Nam paulatim et tarde opus processisse, ipse indicat (11). Cum Burchardo abbate initium fecisset, sub Udalrico, qui illi a. 1037 successit (12), alteram scripsit partem (15), alia æstivo tempore (14), alia festivitate S. Emmerammi die 22 Sept., appropinquante (15) exaravit; re quadam jam relata, Engilmarus episcopus Parentinus, quem a. 1037 Germaniam visitasse constat, advenit scriptaque comprobavit (16). Multas igitur res notatu valde dignas collegit, quippe qui ex familia nobili oriundus et in itineribus, quæ in Saxoniam et Pannoniam (17) suscepit, versatus, alia ipse vidisset (18), alia ab amicis et hominibus diversis accepisset (19). Primo libro præter Aribonem etiam S. Bonifacii Vitam exscripsit (20) et varia monasterii diplomata (21), chronica (22) aliaque scripta (23) adhibuit, iisque ita usus est, ut inter gravissimos historiæ Bajoariæ sit referendus fontes. Sed quod ægre ferimus, per ambages progressus et sermone nimium copioso usus (24), adeo librum auxit et pretiosas illas narrationes tantis et tam multis interlocutionibus et disquisitionibus, quæ ad historiam illustrandam nihil conducunt, obtexit, ut integrum opus hic nemo legere vellet.

Quæ præter hoc Arnoldus scripsit non magni sunt momenti (25), Antiphonas et responsoria in S. Emmerammi honorem dum in Pannonia morabatur composuit (26). A. 1031, ipso, qui præpositus constitutus erat, ordinante, bonorum ad S. Emmeram-

mum pertinentium facta est descriptio (27). Præter ea homilia De octo beatitudinibus et S. Emmerammo ipsi tribuitur (28), sed rectius ad alium ejus nominis scriptorem referri videtur (29).

Arnoldus jam ante medium sæculum xi obiit, quamvis, cum libros suos scriberet, juvenili floret ætate (30). Nam Othlonus, qui jam antea monasterium intraverat et post annos aliquot Wolfgangi Vitam scripsit, Arnoldi superstitis nullam facit mentionem, imo mortuum aperte eum designat (31).

Arnoldi liber monasterii muros nunquam transgressus esse videtur; certe præter Othlonum nullus medii ævi scriptor, quod sciam, eo usus est. Sæculo xvi vero Aventinus (32) et Laurentius Hochwart (33) plura inde hauserunt. Canisius a. 1602 opus ex codice, nisi valde fallor, autographo luci dedit (*Ant. lectt.* H. p. 1., repet. Basnage III, 1. p. 88), post quem fragmenta tantum a Mabillonio (*Act.* vi, 1, p. 5 et 476) et Suyskeno (*Act.* SS. Sept. vi, p. 486) edita sunt (34), et hæc quidem ex codice S. Emmerammi, curante abbate Frobenio emendata.

1. Codex ille inter Monacenses (Emmer. O 3) asservatus, a Cl. Foringer in usus nostros versus est. Librum membr. s. xi accurate exaratum Arnoldi esse autographon, emendationes eadem manu sæpissime in textum inductæ et additiones in margine factæ aperte docent. Exhibet f. 9 Arnoldi officium S. Emmerammi, f. 16 breve Arnoldi carmen (35), cui epistola Burchardo directa subjicitur. Fol. 21 sequi-

(11) C. 7, II, 61.

(12) Ann. S. Emmerammi min. I. 1

(13) C. 48.

(14) C. 21.

(15) C. 49.

(16) C. 53.

(17) II præf. c. 22.

(18) I, 5, 12; II, 22, 46 (*Hoc signum ipsi nos vidimus et manibus nostris palpavimus*), 47, 52, 56, 57. Guntharium eremitam, de quo c. 61 sqq. agit, ipse noverat, c. 68.

(19) I, 7, 8, 13, 17; II, 12, 23, 28, 34, 45 (*Hujus rei testimonium perhibere solent fratres congregationis nostræ fideles, qui tunc forte aderant*). 53, 61, 68, 75.

(20) I, 1.

(21) I, 5, 7.

(22) II, 24. Fortasse Annales S. Emmerammi minores indicat.

(23) I, 1: *pitacea, e quibus hæc excerptimus*; cf. c. 5.

(24) Juvenilem suam verbositatem ipse arguit II, 51. Sed: *Neque, inquit (c. 17), hæc aliter describere proposui, nisi ut fidelium prosint ædificationi*; cf. c. 56, etc.

(25) Anon. Mellic. de SS. eccl. c. 62. nonnisi dialogum affert.

(26) Ep. ad Burchardum; præf. libr. II Edit. Act. SS. Sept. VI, p. 192.

(27) Ed. Pez I, 3, p. 67: *Anno ab Inceptione*

dis Augia, quem conservans gratia superna, adaugeat omnia sibi commissa.

(28) Pez IV, 2. p. 29. In fine hi versus leguntur:

*Arnolt abba loqon tractat, quem dixerat oon;
Mercedem gratis monadem dans octo beatis.*

Sed Arnoldum non abbatem fuisse, jam Suyskenus monuit I. l. p. 457.

(29) Quod Aventinus laudat opus Arnoldi de SS. eccl. librum esse hic editum, jam Pez IV. præf. p. VI. putavit. Nam in epist. ad Burchardum dicit: *Tum — collegi qui fuerint scriptores ecclesiastici, quos deinceps recenset. — Arnulfus monachus, cujus Sigibertus de SS. eccl. c. 157. mentionem facit (Arnulfus monachus, excipiens de Proverbiis Salomonis convenientiores sententias, et litteram et allegoriam metrico lepore scripsit et digessit) procul dubio alius fuit.*

(30) Ep. ad Burchardum, II, 51.

(31) Præf. supra p. 525. Libro de translatione S. Dionysii epistola ad Leginwardum abbatem a. 1048. constitutum præmissa est (I. B. Kraus de transl. S. Dionysii p. 152.), in qua abbatem S. Remigii Remensem Ratisbonam venisse ibique de situ hujus urbis plura ex Arnoldi ore acceptisse narratur; sed quo factum sit tempore non indicatur. Ceterum de narratione illa, quæ inter genuinos historiæ fontes nullo modo potest recenseri, alio loco sermo erit.

ter Meginfredi Vita S. Emmerammi, f. 35' primus Arnoldi liber, cujus ultima verba recentiori manu (s. xv) in ima folii 58 parte adjecta sunt. Nam quod quaternionem complebat folium cum his lineis excisum est; id quod jam s. xv factum fuisse, paginarum numeri hoc tempore ascripti ostendunt (36). Secundus liber an hoc volumine unquam comprehensus sit, dubitarim; certe Canisius, qui etiam

hujus autographon habebat, alibi eum inveniri oportet. Jam medio sæculo xviii nullum ejus exemplar in S. Emmerammi fuit monasterio (37). Quæ cum ita sint et cum etiam codices Admontenses mbr. s. xi primum tantum librum exhibeant (38), alterum ex Canisii editione exprimentum feci.

G. WAITZ.

Loca nonnulla libri primi, apud Pertz, ut minoris momenti, decurtata, ex Canisio [Antiq. Lect. Edit. Basn. III, 105] restituimus. EDIT. PATROLOG.

ARNOLDI *us, or Arnolfus Emmerammiensis*
DE MIRACULIS ET MEMORIA BEATI EMMERAMMI
LIBRI DUO

EDENTE G. WAITZ PH. D

CARMEN ACROSTICHUM DE BEATO EMMERAMMO

H
I
A
T
O
S
P
O
L
I
S
V
E
T
E
R
A
M
M
I
S
I
T

E mmeramme tui	S	dignator adesse ministri	S	
M entes cum cord	E	precibus his ablue sord	E	
M orbus ac tortii	S	confer medicamina forti	S	
E mundi curi	S	M onachos pius eripe curi	S	
R egum sic reg	I	potes et nos subdere leg	I	
A ulica quam prise	O	non tangunt tempera disc	O	
M ultis hinc ome	N	Christi dat denique nome	N	
M unere perfect	O	sua donans secla profect	O	
Y irtus alma cruci	S	quæ signat lumine luci	S	
S ub quo salvus eri	T	quisquis bona maxima queri	T	
M agnis magne pate	R	minimis et humilime frater	R	
A urea dans sacr	A	cunctis dimitte piact	A	Δ
R ecto sub duct	V	fac nos fore non sine fruct	V	
T estis Heimramm	I	memor ob nos presulis alm	I	
I s famulos place	T	tibi, nobis comoda preste	T	
R ite decem numer	A	sex addito, sic capis ist	A	
π (39) A ntea conscript	E	res ac verissime dict	E	Ω
L ibrum materian	T	isum simul atque peroran	T	
M enfredus doct	E	quem Saxo dicitat et apt	E	
V erbis ornato	R	sensu subtilis arato	R	
S i quis per nome	N	me queritat, ergo (40) diocte N		

P
A
R
T
H
E
N
O
P
O
L
I
S
N
O
V
A
R
E
M
I
S
I
T

Arnoldum norit, relevamen cui siet Amen (41)

NOTÆ.

(36) Fol. 58. enim signatum est 77, quod excipit B 78. nunc 60, in quo *Tractatus gente constantis venerandi sacerdotis de passione et gloria beati Emme-*

(39) Id est Θεός Πατήρ.

(40) διοικητής, præpositus.

(41) In quatuor hujus carminis angulis